

Değerli İstinye Ailesi,

Sayın Okurlarımız,

Bülten'in Nisan 2026 sayısında yine uluslararası ilişkiler ve kamu diplomasisi alanlarındaki farklı konularda düşüncelerimizi sunuyoruz.

İlk konumuz, jeopolitik ve stratejik iletişimin rolü. 28 Şubat 2026 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail'in İran'a karşı başlattıkları ve kırk gün süren saldırı savaşında sıcak çatışmanın yanı sıra en çok gündeme gelen hususlardan biri de değişen bölgesel jeopolitik söylemi ve bununla ilgili stratejik iletişim mimarisidir. Bu bağlamda kriz sürecinde dezenformasyon ve buna karşı hakikat mücadelesinin yeni boyutlarına değindik.

Savaşan tarafların birbirlerine karşı kullandıkları retorik ve bunun kamu diplomasisi açısından değerlendirilmesi bir sonraki konumuz. Bu yazımızla İsrail'in kamu diplomasisi parametrelerini büyüteç altına aldık. Bu konuda kendi hesabına çok etkili faaliyetler sürdüren İsrail devletinin kamu diplomasisi uluslararası arenada Gaza katliamından bu yana çok hızlı itibar kaybetmesine rağmen tamamen etkisiz olmamış, bu devleti kayıtsız şartsız destekleyen Almanya gibi devletler indinde "görünürde" henüz itibar kaybına uğratılmadığına tanık olunmuştur.

19 Mayıs 1919 tarihinde Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkması ile başlayan Milli Kurtuluş Mücadelemiz 23 Nisan 1920 günü Ankara'da açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ile önemli bir safhaya geçti. Ulusal kurtuluşun milletle beraber ve milletin güçlü iradesiyle zafere taşınmasının en önemli merhalelerinden biri olan bu adım, Cumhuriyet'in kuruluşuna giden yolda Türk Milleti'nin sonraki demokrasi savaşımının da anlamlı bir başlangıcını temsil etmekteydi. Bugün gururla baktığımız geçmişimize emperyal hegemonya peşinde koşanların Türk Kurtuluş Savaşı'na nasıl yaklaştığını bilmek günümüzü de aydınlatmaktadır. Bu sayımızda Batı kamuoyunun 1919-1922 yıllarındaki Türkiye'ye ve Millî Mücadele'ye bakışını ele aldık.

Bu sayımızdan itibaren Bülten'de özel bir köşe açarak kamu diplomasisinin akademik tartışmalarına yer vereceğiz. "AKADEMİK Perspektif" başlıklı bu köşede özellikle kuramlardan ziyade modeller ile uygulamalar arasında sıkışmış olan ve henüz kendine özgü bir disiplin olmayan kamu diplomasisine kendi jeopolitiğimiz açısından yorumlar getirmek amacındayız. Bu bölümde ele alınan görüşlerin kamu diplomasisi akademisyenleri arasındaki tartışmaları canlandıracağı ümidini taşıyoruz.

Saygılarımızla, iyi okumalar dileriz.

KADAM Yönetim Kurulu

Değişen Jeopolitik Etkisindeki Stratejik İletişim ve ABD/İsrail-İran Savaşı

Klasik jeopolitik anlayışı günümüzde önemli bir değişime uğramıştır. Barışta ve savaşta veri, bilgi ve algıların çok önem kazandığı ve coğrafyanın ötesinde farklı bir anlayış yeni jeopolitiğin temelleri arasında yer almaktadır. Coğrafya unsuru önemini tümüyle kaybetmemekle birlikte, coğrafi bölgeler ötesine taşınan yeni jeopolitik anlayış sorunları daha kaçınılmaz ve karmaşık hale getirmektedir.

28 Şubat 2026 günü başlayan ABD/İsrail-İran Savaşı krizlerle sarsılan bölgede ve dünyada yeni gerginliklere yol açmıştır. Bu savaş bölgesel bir nitelik taşıyor gibi görünse de ekonomik sonuçları itibariyle krizi daha da derinleştiren Hürmüz Boğazı'nın İran tarafından kapatılması, buna mukabil ABD'nin İran'ı abluka altına alması ve Başkan Donald Trump'ın tehditlerden oluşan sert retoriği kırılğan ateşkese rağmen gerginliğin sona ermesini engellemektedir. Ateşkes bu satırlar yazıldığı zaman diliminde uzatılmış olup, İran ile ABD'nin yeni bir müzakereye başlama konusunda henüz mutabakata varamadıkları görülmektedir. Savaş, düşük yoğunluklu olarak devam etmekte, karşılıklı hava saldırıları sürmektedir. Devam eden krizde yakın gelecekte bir takım inişler ve çıkışlar olması kuvvetle muhtemeldir.

Bu noktada asıl mesele, ateşkesin ihlal edilmesi ve savaşın yeniden yoğunlaşması halinde İran'ın direncini sürdürüp sürdüremeyeceğidir. İran halkı devletin arkasında durduğu ve İran'ın bugüne kadar direnişinden taviz vermediği bir vakiadır. ABD'nin halen zaman kazanma çabası içinde olduğu ve kara harekâtı tehdidi ile İran'ı sıkıştırmak istediği görülmektedir. Kara hareketinin bedelinin her iki taraf için de çok yüksek olacağı açıktır. Zenginleştirilmiş İran uranyumunun teslimi meselesi, İsrail'in çıkarları istikametinde hareket eden ABD için önde gelen taleplerdendir. Hürmüz Boğazı'ndaki blokaj ve abluka ise dünya ekonomisine zarar vermeye devam etmektedir.

Mevcut sıcak gelişmeler bir yana, ABD'nin İran'a karşı İsrail'le birlikte giriştiği savaş aslında sonraki jeopolitik yansımalarıyla önemi daha iyi anlaşılacak bir hamle olarak değerlendirilmektedir. Halen tek kutuplu olduğu iddia edilen dünyada giderek ekonomik, askeri ve teknolojik bakımdan büyümeye devam eden Çin Halk Cumhuriyeti'nin her ne kadar halihazırda sessiz ve soğukkanlı bir bekleyiş içinde olsa da ABD'nin bu savaşta şimdiye kadarki yıpranmışlığından ciddi bir avantaj beklediği düşünülmektedir. Başkan Trump'ın Çin ziyareti de bu bağlamda değerlendirilmelidir. Uzak Doğu'da Çin'in çok da saklamadığı gücünü artırma niyetleri Tayvan politikasında kendini göstermektedir. Dolayısıyla çatışma ortamının doğuya kaymasıyla Ortadoğu'nun jeopolitik öneminin gelecekte azalması mümkün görülebilir. Ancak Ortadoğu'nun sükunete kavuşması için İsrail'in 1948'den beri takip ettiği yayılmacı ve saldırgan politikasından vazgeçmesi ile mümkündür. Bu durum ise ABD'nin ve bazı diğer batılı devletlerin mevcut İsrail'i destek politikalarından vazgeçmesi ile olası görülebilir. Tabiatıyla İsrail içinde yaşanacak bir hükümet ve politika değişikliği, henüz çok mümkün görülmesi de bölgedeki gerginliğin azalmasına katkı bulunabilecek önemli bir etkidir.

Tüm bu gelişmeler ışığında savaşan tarafların söylemlerine bakıldığında karşılıklı tehdidin stratejik iletişimlerinin temelini oluşturduğu görülmektedir. Özellikle ABD'nin İran'ı yeniden vurmaya hazır olduğu ve bir kara hareketinin Hürmüz Boğazı'nın açılması için elzem olduğunu vurgulaması, buna karşılık İran'ın da direniş gösterme konusunda tereddüt göstermeyeceğini her vesileyle ifade etmesi, sıcak çatışmanın durakladığı bir aşamada stratejik iletişimlerinin kapsamındadır. ABD Başkanı Donald Trump'ın genellikle inişli-çıkışlı beyanatları kafa karıştırırsa da bunun stratejik iletişiminin bir taktiği olduğu düşünülmektedir. Bir gün savaşın bittiğini beyan ederken ertesi gün İran'da "büyük parıltı" yaşanacağını söyleyerek atom bombası kullanacağını ima etmesi bu savaşın stratejik iletişim cenahında akla kalacak olan özelliklerdendir.

İran'ın ise buna karşılık Çin ve Rusya ile yaptığı temaslara jeopolitiği genişletme çabaları savunma stratejisinde önemli yer tutmaktadır. Savaşın başından itibaren ABD'nin yakın müttefiki körfez ülkelerine karşı gerçekleştirdiği saldırılar, İran'ın savaşı yayma stratejisini göstermiştir. Bu saldırılar İran'ı bir anlamda yalnızlaştırmıştır. ABD karşısındaki yalnızlığını ise öncelikle Çin'le yapacağı ittifak vasıtasıyla aşacağı kanaatindedir.

Tüm bu gelişmelerin stratejik iletişime yansımalarını değerlendirdiğimizde ise savaşan tarafların tüm çatışma boyunca birbirlerini yıpratmak için kullandıkları iletişim dillerinin ortak özellikle taşıdığı görülmektedir. Her iki tarafın da kendisini savaşın galibi ilan etmeleri, söylemlerinde bu hususu öne çıkarmaları, ABD'nin mütemadiyen büyük askeri gücünü kullanma tehdidi, İran'ın ise direncinin azalmadan sürdüğüne ilişkin beyanları, içinde bulunulan aşamada stratejik iletişim görüntüleridir. Bu aşamada İsrail'in İran'la olan çatışmadan aradan çıktığı ve tümüyle Lübnan'ın güney bölgelerine ve Beyrut'a yönelik saldırılara yoğunlaştığı görülmektedir. Anlaşılan, çatışma bundan böyle Hürmüz Boğazı krizi etrafında şekillenecek ve taraflar karşılıklı suçlama ve iddialarıyla stratejik iletişim ve propaganda savaşlarına bu bölgede devam edeceklerdir. Bu arada, İsrail'in bu çatışmanın bitmesinden yana olmadığı ve savaşın devamı için çeşitli hamleler yapabileceği de akla gelmektedir. Bu noktada ABD'nin söylemi ve kendi çıkarlarını gözeterek tutumu önem kazanacaktır.

Batı Kamuoylarında Türk Kurtuluş Savaşı

624 yıllık Osmanlı İmparatorluğu'nun 1918'de imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkması, ardından da 13 Kasım 1918'den itibaren fiilen İtilaf Devletleri tarafından işgali ile tarih sahnesinden çekilmeye hazırlanmıştır. 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunan birliklerinin İzmir'i işgali ile başlayan süreçte 10 Ağustos 1920 Sevr Antlaşması ve Türkiye'nin parçalanması niyeti Anadolu'da yakılan istiklal ateşiyle engellenmiş, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak 23 Temmuz-7 Ağustos 1919 tarihlerinde Erzurum'da ve 3 Eylül-11 Eylül 1919 tarihlerinde Sivas'ta topladığı milli kongreler ile bağımsızlık mücadelesine millet desteği sağlanmıştır. Nihayet 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi teşkil olunmuş ve Kurtuluş Savaşı'nın akabinde önce Lozan Barış Konferansı (24 Temmuz 1923) imzalanmış, 29 Ekim 1923 günü de Cumhuriyet ilan edilmiştir.

Türk milletinin bu kutlu mücadelesi, emperyal hegemonya peşindeki ülkelerin kamuoylarında farklı yansımalarla neden olmuştur. Mustafa Kemal Paşa önderliğinde başlatılan Milli Mücadele, bir "isyan hareketi" olarak resmedilmiş, "Asya içlerine sürülmesi" hayal edilen Türklerin Anadolu'da "mutlaka mağlup olması" gerektiği Batı medyasında vurgulanmıştır.

İzzet Öztoprak'ın Türk Tarih Kurumu Yayınları arasında çıkan "Türk ve Batı Kamuoyunda Millî Mücadele" (1989) başlıklı özgün eserinde teferruatlı biçimde belirttiği gibi Türkiye'nin artık bağımsız olmak yerine Amerikan mandası altına girmesi gerektiği sıklıkla vurgulanmış, Türk milletinin kutlu direnişine karşı karalama kampanyaları yürütülmüştür. Dış basının bu tavrının Mütareke döneminde İstanbul'da yayımlanan bazı Millî Mücadele karşıtı gazeteler de emperyalizm emrine girmiş ve TBMM ve onun hükümetine karşı yayınlar gerçekleştirmişlerdir¹. İstanbul'da yayımlanan *Vakit*, *Yeni Gün* ve *İstiklal* gazeteleri bu gazetelerden bazılarıdır. Batı basınında Rum ve Ermeni etkisinin çok güçlü olduğu görülmektedir. 20 Ekim 1921'de Fransa ile imzalanan Ankara Antlaşması ile Fransa'nın Türk hükümrancılığını (Hatay sınır dışında kalmak kaydıyla) kabul etmesiyle birlikte Fransız basınının diğer Batı ülkelerinden ayrıştığı görülmüştür.

¹Yrd. Doç. Dr. İzzet Öztoprak (1989), Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele. Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara

Sakarya Zaferinden başlayarak Türk Kurtuluş Savaşı'nın zafere doğru ilerlemesi ile başlangıçta küçümsenen, başarılı olamayacağı düşünülen ve sadece bir basit isyan hareketi olarak değerlendirilen Millî Mücadele'nin kazanılması ve akabinde Lozan Konferansı üzerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasına giden yolda Batı basınındaki olumsuz tutum yerini büyük ölçüde kabule bırakmıştır.

Yakın tarihimizdeki bu durum günümüzde de belli vesilelerle karşımıza çıkmaktadır. Birçok müttefik ülkede Türkiye karşıtlığı medyada yaygın biçimde kullanılmakta, Türkiye'ye hasım terör örgütleri veya münferit ülkelerin tesiriyle aleyhte yayınlara yer verilmektedir. Ancak son dönemde Türkiye'nin değişen dış politika doktrini ile aktifleşen dış ilişkileri, farklı coğrafyalardaki sorunlara vaziyet etme kabiliyetinin artması ve sert gücünün farklı bir düzleme taşınmış olması özellikle güvenlik açısından Türkiye'nin itibarının olumlu yönde değişmekte, bu da kamuoyuna yansımaktadır. Görüldüğü üzere, sert güç Joseph Nye'in yumuşak güç yaklaşımından farklı olarak itibarın artmasına özel katkı yapmaktadır.

İsrail'in Kamu Diplomasisi

7 Ekim 2023 tarihinde Hamas'ın "Aksa Tugayları" tarafından İsrail'e karşı başlatılan hareketle birlikte İsrail ordusu tarafından Gazze'de 73 bine yakın kişinin katledildiği asimetrik savaş, *Holokost* ile Yahudilerin yaşadığı mağduriyetten dolayı tüm dünyada sempati ile karşılaştığı dönemin sonuna gelmiştir. Gazze halkının yaşadığı ve ateşkese rağmen halen yaşamakta olduğu zulüm İsrail devletinin imajını çok ciddi biçimde zedelemiş bulunmaktadır. İsrail'in politikalarına kesin destek vermekle tanınan ülkelerde bile yaşanan zulme karşı kitleler sokağa çıkmış ve protesto gösterileri yaşanmıştır. En son "*Küresel Smud Filosuna*" uluslararası hukuku çiğneme pahasına İsrail güvenlik güçlerince yapılan baskınlar ve gözaltılar tepki uyandırmaya devam etmektedir.

Bu gelişmeler çerçevesinde ve ABD ile İran'a karşı yapılan saldırı döneminde İsrail'in kamu diplomasisi nasıl bir gelişme gösterecektir? Dünyaca tanınmış kamu diplomasisi akademisyenlerinden İsraili Eytan Gilboa 2006 yılında yayınladığı ve vaka analizi niteliği taşıyan "*Public Diplomacy: The Missing Component in Israel's Foreign Policy*" başlıklı makalesinde, ülkesinin dış politikada yaşadığı meşruiyet ve imaj krizinin temel nedenlerinden birinin etkisiz kamu diplomasisi olduğunu savunmaktadır². Daha önce de saldırgan ve yayılmacı politikaları nedeniyle imaj kaybına uğramakta olduğu belirtilen İsrail'in son Gazze krizi nedeniyle bu imajının daha da olumsuzlaşması pekala mümkündür.

² Eytan Gilboa (2006), Public Diplomacy: The Missing Component in Israel's Foreign Policy, Israel Affairs, 12:4, 715-747

Ancak, başta ABD ve Almanya olmak üzere İsrail'in hukuk dışı tutum ve uygulamalarını sorgusuz destekleyen ülkelerin bu imaj yıpranmasından çok da etkilenmedikleri görülmektedir. İsrail denince akla gelen "işgal, katliam, Apartheid ve suikast kavramları" halklar üzerinde etkili olsa da hükümetlerin çok etkilenmedikleri görülmektedir.

İsrail son gelişmeler ışığında dezavantajlı görünse de ABD'de ve Avrupa ülkelerinde köşe başlarını tutan ve toplumsal/ekonomik/kültürel sinir uçlarını etkileyebilen yapıları ile öteden beri kullandığı "mağduriyet" söylemini kamu diplomasisinde kullanmaya devam etmektedir³. Bu söylemin Batı Şeria'da ve Doğu Kudüs'te yapılan baskılar ve asıl mağduriyetin Gazze dışındaki Filistinliler tarafından yaşanmakta, Güney Lübnan'a ve Beyrut'a yapılan hava saldırıları ile hayatını kaybeden sivillerin sayısının artmakta olduğu gibi gerçekler İsrail'in "Holokost" bağlamında 1948 Soykırım Sözleşmesi'nden bu yana kullandığı "varlık mücadelesi" söylemine sarılmaya devam edeceği anlaşılmaktadır. Bu da barışçı ilişkilerin önünde ciddi bir engel olarak durmaktadır.

AKADEMİK Perspektif

Kamu diplomasisi, devletlerin nesilden nesile aktarılan toplumsal hafıza kodları ve mevcut uluslararası konumlarından etkilenen bir alandır. Bir ülkenin kamu diplomasisinde başarılı olması, büyük ölçüde kendi özgün koşullarına uygun biçimde tasarlanan stratejik yaklaşımlar geliştirmesine bağlıdır. Bu nedenle başka devletlerin uyguladığı kamu diplomasisi modellerinin doğrudan kopyalanmasının çoğu durumda beklenen faydayı sağlamadığı bilinmektedir.

Kamu diplomasisi henüz tam anlamıyla müstakil ve kuramsal sınırları netleşmiş bir disiplin niteliği kazanmamıştır. Alan üzerinde uzlaşıya dayalı, evrensel bir "büyük teori"nin (*grand theory*) varlığından söz etmek güçtür. Bununla birlikte, Gilboa ve Cull gibi akademisyenler kamu diplomasisine kuramsal açıklık kazandırmaya yönelik önemli çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmaların önemli bir bölümü disiplinlerarası yaklaşımlara dayanmakta; kamu diplomasisi araştırmaları iletişim, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, sosyoloji ve kültürel çalışmalar gibi alanların kuramsal birikiminden yararlanmaktadır.

İletişim ve uluslararası ilişkiler ekseninde gelişen kamu diplomasisi yaklaşımları, farklı sosyal bilim disiplinlerinden beslenmeleri nedeniyle tek ve evrensel aksiyomlar üzerinden açıklanması güç bir yapı sergilemektedir. Bu sebeple farklı tarihsel, siyasal, ekonomik ve jeopolitik koşullara sahip devletlerin öncelikleri birbirinden ayrışabilmekte; kamu diplomasisi faaliyetleri de farklı hedefler, araçlar ve içeriklerle şekillenmektedir.

Bununla birlikte kamu diplomasisi çalışmalarında ortak kavramsal zeminler de bulunmaktadır. Algı yönetimi, ulus markalaşması, yumuşak güç ve Nicholas Cull'ın ⁴dikkat çektiği "itibar güvenliği" (*reputational security*) gibi kavramlar alanın temel tartışma başlıkları arasında yer almaktadır. Günümüzde ise kamu diplomasisi araştırmalarında yapay zekâ destekli analiz yöntemleri giderek daha fazla tartışılmaktadır. Özellikle hedef kitle analizleri, veri temelli iletişim stratejileri ve anlatıları güçlendiren algoritmalar güncel çalışma alanları arasında öne çıkmaktadır. Bu gelişmelerin, kamu diplomasisi araştırmalarını ön kabullere dayalı yaklaşımlardan uzaklaştırarak daha analitik ve çok boyutlu bir yapıya taşıması; uzun vadede

³ Norman G. Finkelstein (2001), Soykırım Endüstrisi. Yahudi Acılarının İstismarı. Söylem Yayınları. İstanbul

⁴ Eytan Gilboa (Ed.) (2023), A Research Agenda for Public Diplomacy. Edward Elgar Publishing. Northampton; Nicholas J. Cull (2024), Reputational Security. Refocussing Public Diplomacy for a Dangerous World. Polity Press. Cambridge

ortak bir kuramsal altyapının oluşumuna katkı sağlaması mümkündür.

Ayrıca kamu diplomasisinin stratejisi ve içeriği belirlenirken devletlerin özgün koşullarının dikkate alınması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda milletin moral gücü ve kolektif hafızası, toplumsal aidiyet düzeyi, jeopolitik konum, dış politika hedefleri etrafındaki toplumsal uzlaş, ekonomik kapasite, askerî imkânlar ile uluslararası itibar ve imaj gibi unsurlar belirleyici rol oynamaktadır. Bu alanların her biri için farklı alt stratejilerin geliştirilmesi, kamu diplomasisinin etkinliği açısından gerekli görülmektedir.

Nitekim Türkiye Cumhuriyeti ulusal kamu diplomasisi stratejisi alanında Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı eliyle son yıllarda önemli çalışmalar gerçekleştirmiş, strateji belgeleri yayınlamıştır. Bu çalışmalara ek yasal altyapı kazandırıldığında Türk kamu diplomasisi daha da etkin olacaktır. Yasal altyapı ve devlet dışı örgütlenme konusundaki görüşlerimizi ileride tartışmaya sunacağız.

Değerli okurlarımız, kadam.istinye.edu.tr adresli web sayfamızı da izlemenizi ve eleştirilerinizi kadam@istinye.edu.tr adresimize iletmenizi istirham ediyoruz.